

ZAPOBIEGANIE ORAZ ZWALCZANIE ZAKAŻEŃ I CHOROÓB ZAKAŻNYCH U LUDZI

Paweł Abramczyk
Departament Przeciwepidemiczny i Ochrony Sanitarnej Granic
Główny Inspektorat Sanitarny

Warszawa, 27 czerwca 2019 r.

Działalność Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zwalczania i zapobiegania zakażeniom i chorobom zakaźnym prowadzona jest w oparciu o:

- przepisy prawa krajowego (w tym w oparciu o Ustawę o Państwowej Inspekcji Sanitarnej wraz z przepisami wykonawczymi),
- przepisy Unii Europejskiej (np. Decyzja PE i Rady 1082/2013 w sprawie poważnych transgranicznych zagrożeń dla zdrowia publicznego,
- ratyfikowane przez Polskę międzynarodowe umowy i konwencje:
 - *Międzynarodowe Przepisy Zdrowotne* (Rewizja V, 2007 r.) Światowej Organizacji Zdrowia,

MIĘDZYNARODOWE PRZEPISY ZDROWOTNE (MPZ)

Międzynarodowe Przepisy Zdrowotne (MPZ) stanowią zbiór wytycznych, praw i obowiązków nałożonych zarówno na państwa-strony, jak i na Światową Organizację Zdrowia. Dużo uwagi poświęca się w nich punktom wejścia, czyli takim miejscom, gdzie następuje międzynarodowa wymiana ludzi i towarów.

MIĘDZYNARODOWE PRZEPISY ZDROWOTNE (MPZ)

Punktami wejścia zgodnie z MPZ (2005) są miejsca, przez które możliwe jest wejście na teren danego państwa lub wyjście z niego podróżnego, bagażu, towarów, przesyłek pocztowych i środków transportu.

„ZAGROŻENIE DLA ZDROWIA PUBLICZNEGO” (PUBLIC HEALTH RISK)

- oznacza prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia, które może mieć niekorzystny wpływ na zdrowie ludzi, z naciskiem na taki przypadek, który może spowodować rozprzestrzenienie na skalę międzynarodową lub stanowić poważne zagrożenie bezpośrednio;

„STAN ZAGROŻENIA ZDROWIA PUBLICZNEGO O ZNACZENIU MIĘDZYNARODOWYM” (PUBLIC HEALTH EMERGENCY OF INTERNATIONAL CONCERN - PHEIC)

oznacza nadzwyczajne zdarzenie, które jest określane, zgodnie z niniejszymi Przepisami, jako:

- stanowiące zagrożenie dla zdrowia publicznego innych państw poprzez rozprzestrzenienie się choroby na skalę międzynarodową ... oraz...
- ewentualnie wymagające skoordynowanej interwencji międzynarodowej;

MIĘDZYNARODOWE PRZEPISY ZDROWOTNE (MPZ)

Działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zapobiegania szerzeniu się chorób zakaźnych dotyczą:

- Wdrażania postanowień zawartych w przepisach międzynarodowych w zakresie ruchu transgranicznego (ze szczególnym uwzględnieniem Międzynarodowych Przepisów Zdrowotnych)
- Prowadzenia nadzoru sanitarno-epidemiologicznego w odniesieniu do środków transportu w ruchu międzynarodowym, personelu obsługującego i pasażerów w świetle Międzynarodowych Przepisów Zdrowotnych
- Realizacji procedur właściwych dla reagowania na sytuację niebezpieczną czy kryzysową do której może dojść na przejściu lotniczym/morskim/lądowym
- Udziału w procesie przeprowadzania certyfikacji wybranych portów lotniczych i zgłaszania ich Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) jako punkty wejścia (po spełnieniu minimalnych wymagań określonych w Międzynarodowych Przepisach Zdrowotnych)

TRANSGRANICZNE ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA

W celu zwiększenia ochrony ludności Europy przed różnymi zagrożeniami dla zdrowia, Komisja Europejska podjęła działania, które odniosły skutek w postaci przyjęcia

**Decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady
nr 1082/2013/UE z dnia**

**22 października 2013 r. w sprawie poważnych
transgranicznych zagrożeń zdrowia**

TRANSGRANICZNE ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA

Decyzja ta jest odpowiedzią na ostatnie sytuacje kryzysowe, takie jak pandemia grypy H1N1 w 2009 roku, chmura pyłu wulkanicznego w 2010 roku i epidemia bakterii E. coli (STEC) w 2011 roku. Ma on na celu wzmocnienie środków ochrony ludności poprzez bardziej sprawne i skuteczne zwalczanie transgranicznych zagrożeń dla zdrowia.

TRANSGRANICZNE ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA

Proponuje lepsze przygotowanie i koordynację planów, które zostaną opracowane w porozumieniu z Komisją Europejską i państwami członkowskimi; opiera się na systemie wczesnego ostrzegania i reagowania ustanowionym dla zwalczania chorób zakaźnych, zapewniając lepsze zasoby, sieci i struktury, rozszerzając zakres oceny ryzyka i koordynacji w zakresie działań obejmujących wszystkie zagrożenia dla zdrowia oraz wzmacniając rolę **Komitetu ds. Bezpieczeństwa Zdrowia (Health Security Committee – HSC)**

TRANSGRANICZNE ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA

Realizowana przez Komisję Inicjatywa na rzecz Bezpieczeństwa Zdrowotnego nakłada na władze poszczególnych państw członkowskich **obowiązek zgłaszania na szczeblu UE wszelkiego rodzaju zagrożeń –**
nie tylko chorób zakaźnych.

TRANSGRANICZNE ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA

Za pośrednictwem Komitetu ds. Bezpieczeństwa Zdrowia koordynuje środki na rzecz bezpieczeństwa zdrowotnego w Unii Europejskiej.

W skład Komitetu wchodzi **przedstawiciele administracji wszystkich Państw Członkowskich.**

TRANSGRANICZNE ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA

Do roku 2014 w Głównym Inspektoracie Sanitarnym funkcjonował **Krajowy Punkt Kontaktowy Systemu Wczesnego Ostrzegania i Reagowania (EWRS)** jedynie w zakresie chorób zakaźnych.

TRANSGRANICZNE ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA

W 2014 roku w Głównym Inspektoracie Sanitarnym powołano **Krajowy Punkt Kontaktowy Systemu Wczesnego Ostrzegania i Reagowania (EWRS)** w oparciu o Decyzję 1082/2013/UE w zakresie transgranicznych zagrożeń zdrowia publicznego innych niż choroby zakaźne tj.

TRANSGRANICZNE ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA

- ➔ zagrożenia o pochodzeniu chemicznym
- ➔ zagrożenia o pochodzeniu środowiskowym
- ➔ zagrożenia o pochodzeniu nieznanym
- ➔ oraz zdarzenia o charakterze nadzwyczajnym w dziedzinie zdrowia publicznego o zasięgu międzynarodowym

TRANSGRANICZNE ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA

Działalność w zakresie ostrzegania i reagowania na zagrożenia zdrowia publicznego o charakterze transgranicznym polega na ciągłej współpracy z:

Światową Organizacją Zdrowia (WHO), Komisją Europejską, Europejskim Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC), Europejskim Urzędem ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA),

a na poziomie krajowym z m.in.:

Ministerstwem Zdrowia, Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwem Obrony Narodowej, Rządowym Centrum Bezpieczeństwa

oraz krajowymi ekspertami z poszczególnych dziedzin

Choroby zakaźne stanowiące szczególne zagrożenie związane z istotnym wzrostem mobilności społeczeństwa

Istotne czynniki dla bezpieczeństwa sanitarno – epidemiologicznego przy wzrastającej mobilności społeczeństwa (*projekt RAGIDA*):

- łatwość transmisji zakażenia (specyficzne warunki towarzyszące podróżom),
- zachorowalność,
- prognozowana śmiertelność w następstwie zakażenia i zachorowania,
- wrażliwość populacji (odporność bierna, uodpornienie czynne, dostępność szczepionek ???)

Choroby zakaźne a zagrożenia zdrowia publicznego (w tym o charakterze transgranicznym)

- gruźlica,
- SARS,
- inwazyjna choroba meningokokowa,
- grypa,
- odra,
- różyczka,
- błonica,
- gorączki krwotoczne: Ebola, Marburg, Lassa,
- ospa prawdziwa,
- wąglik,
- **Dżuma, cholera, malaria, MERS – CoV, wirus ZIKA.**

Wyżej wymienione choroby zakaźne – duży potencjał wytworzenia poważnego zagrożenia dla zdrowia publicznego ze względu na jedną z poniższych cech:

- powszechność występowania,
- sezonowość zachorowań,
- duża zdolność transmisji z człowieka na człowieka,
- brak skutecznego leczenia celowanego,
- wrażliwość populacji ze względu na brak lub niedostępność skutecznej szczepionki,
- wysoka śmiertelność,
- stosunkowo krótki okres inkubacji.

Największe epidemie od wejścia w życie IHR (2005)

Rok	Poważne epidemie	Wpływ na zdrowie	Ogłoszenie przez WHO stanu zagrożenia zdrowia publicznego o zasięgu międzynarodowym
2009	Pandemia grypy H1N1 (lub „grypy świń”)	18 449 ofiar śmiertelnych w ponad 214 krajach i terytoriach lub społecznościach (według stanu na dzień 1 sierpnia 2010 r.).	Kwiecień 2009 r.
2012	Koronawirus MERS-CoV	1 769 potwierdzonych przypadków w 27 różnych krajach i 630 ofiar śmiertelnych zgłoszonych od września 2012 r.	nd.
2013	Grypa ptaków H7N9 u ludzi	Śmiertelność ok. 25 %; poprzednie przypadki innych podgrup grypy ptaków H7 zanotowane w wielu krajach we wcześniejszych latach.	nd.
2014	Powrót polio po jego niemal całkowitym zwalczeniu	W 1988 r. zanotowano 350 000 przypadków w 125 krajach; w 2015 r. 74 przypadki w 2 krajach.	Maj 2014 r.
2014	Epidemia Eboli w Afryce Zachodniej	Ponad 28 000 potwierdzonych przypadków w Gwinei, Liberii i Sierra Leone oraz ponad 11 000 ofiar śmiertelnych.	Sierpień 2014 r.
2016	Epidemia wirusa Zika	Według stanu na czerwiec 2016 r. 61 krajów donosi o ciągłym przenoszeniu choroby przez komary.	Luty 2016 r.

Źródło: Noty faktograficzne WHO i tematyczne strony internetowe poświęcone odnośnym chorobom według stanu na lipiec 2016 r.

NADZÓR NAD ZAKAŻENIAMI SZPITALNYMI

- **Coroczne opracowywanie, analizowanie i publikowanie (Stan Sanitarny Kraju) danych epidemiologicznych o występowaniu ognisk zakażeń szpitalnych i czynników alarmowych w podmiotach wykonujących działalność leczniczą w Polsce na podstawie rocznych raportów i sprawozdań przekazywanych od państwowych inspektorów sanitarnych do GIS;**
- **Prace nad nowymi wytycznymi dotyczącymi standardów organizacyjnych zwalczania zakażeń szpitalnych w tym zapobiegania transmisji biologicznych czynników chorobotwórczych w szpitalach.**

NADZÓR NAD ZAKAŻENIAMI SZPITALNYMI

- **Monitorowanie sytuacji epidemiologicznej na terenie powiatu / województwa oraz podejmowanie działań zapobiegawczych w sytuacji wzrostu liczby zakażeń – wydawanie wytycznych, zarządzeń, zaleceń;**
- **Współpraca PIS z zespołami kontroli zakażeń szpitalnych;**
- **Kontrole PIS w podmiotach leczniczych w sytuacji wystąpienia ogniska epidemicznego w szpitalu.**

AKTUALNE WYZWANIA ZDROWIA PUBLICZNEGO W KONTEKŚCIE ZAGROŻEŃ EPIDEMIOLOGICZNYCH (W TYM ZAGROŻEŃ TRANSGRANICZNYCH)

- **Oporność antybiotykowa i infekcje szpitalne (!!!),**
- Gorączka krwotoczna Ebola (ciąg dalszy nastąpi...???)
- Epidemia wirusa Zika,
- Epidemia odry
- Działania sektora zdrowia publicznego w odniesieniu do uchodźców z krajów pozaeuropejskich,
- Choroby wirusowe (Co – MERS, gorączka zachodniego Nilu, inne...?)

Katalog jest otwarty... i prawdopodobnie na długo takim pozostanie...

NOWE INICJATYWY (CZYLI... PRZYSZŁOŚĆ BLISKA I DALEKA):

- Joint Action UE w zakresie lądowych, powietrznych i morskich przejść granicznych,
- Poprawa realizacji minimalnych wymagań Międzynarodowych Przepisów Zdrowotnych IHR WHO),
- Realizacja postanowień Decyzji 1082/2013 w sprawie poważanych transgranicznych zagrożeń dla zdrowia publicznego

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Paweł Abramczyk

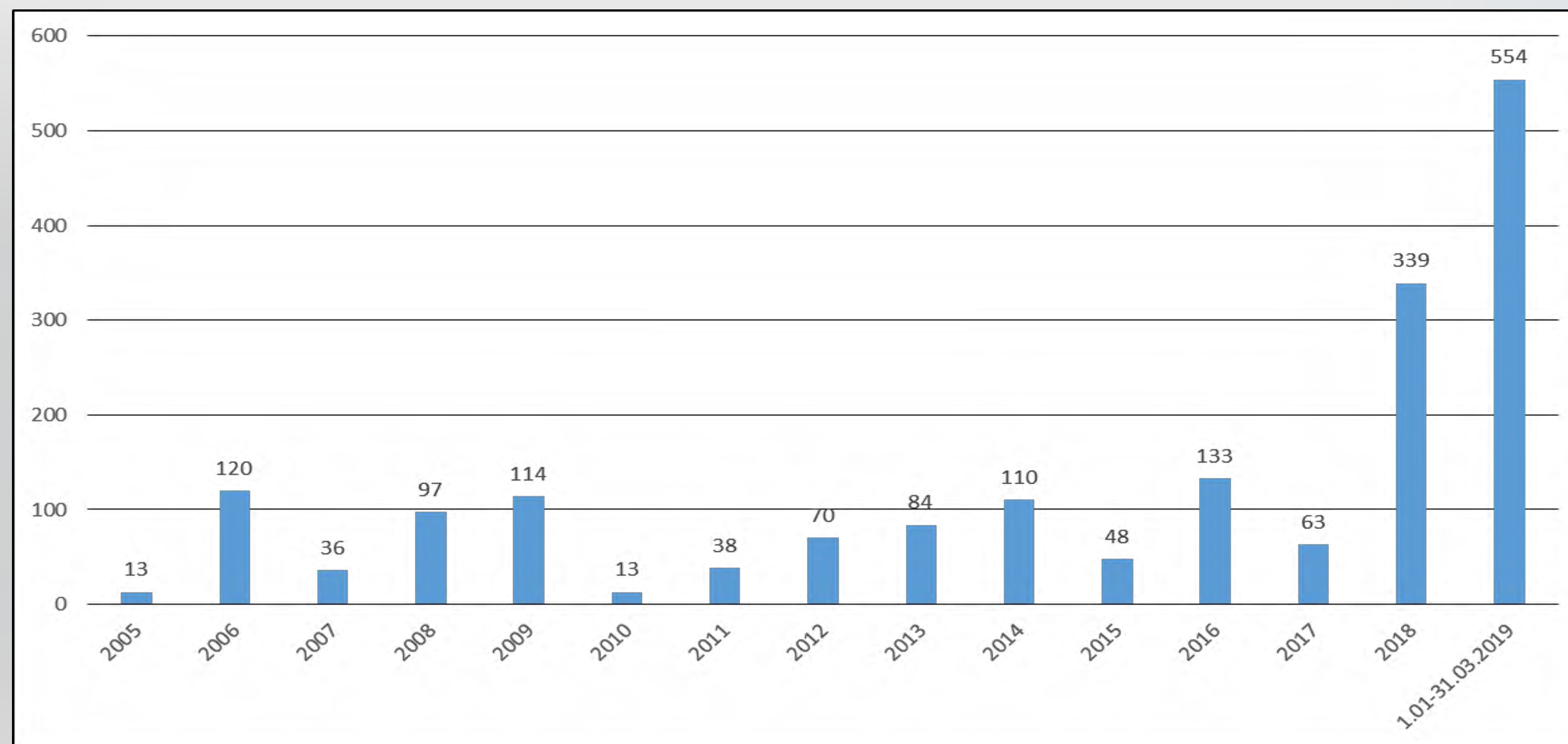
p.abramczyk@gis.gov.pl

Departament Przeciwpidemiczny i Ochrony Sanitarnej Granic

Główny Inspektorat Sanitarny

ODRA

- ▶ W roku 2018 liczba przypadków odry wyniosła 339, podczas gdy w 2017 r. było ich zaledwie 63.
- ▶ W okresie **01 stycznia – 15 czerwca 2019 r.** zarejestrowano **1137** przypadki odry, w tym **618** wymagało hospitalizacji; **740 zachorowań** potwierdzono laboratoryjnie.

Liczba przypadków odry w Polsce w latach 2005-2019.

Stare problemy i nowe wyzwania - przykłady.....

- W roku 2018 Lotnisko Chopina w Warszawie obsłużyło blisko 17 772 268 podróżnych, w tym 8 899 617 pasażerów przybywających na lotnisko.
- Z tej liczby pasażerów monitoringiem przeglądowym zostało objętych 934 997 podróżnych z 7363 samolotów.

Mein Schiff 1

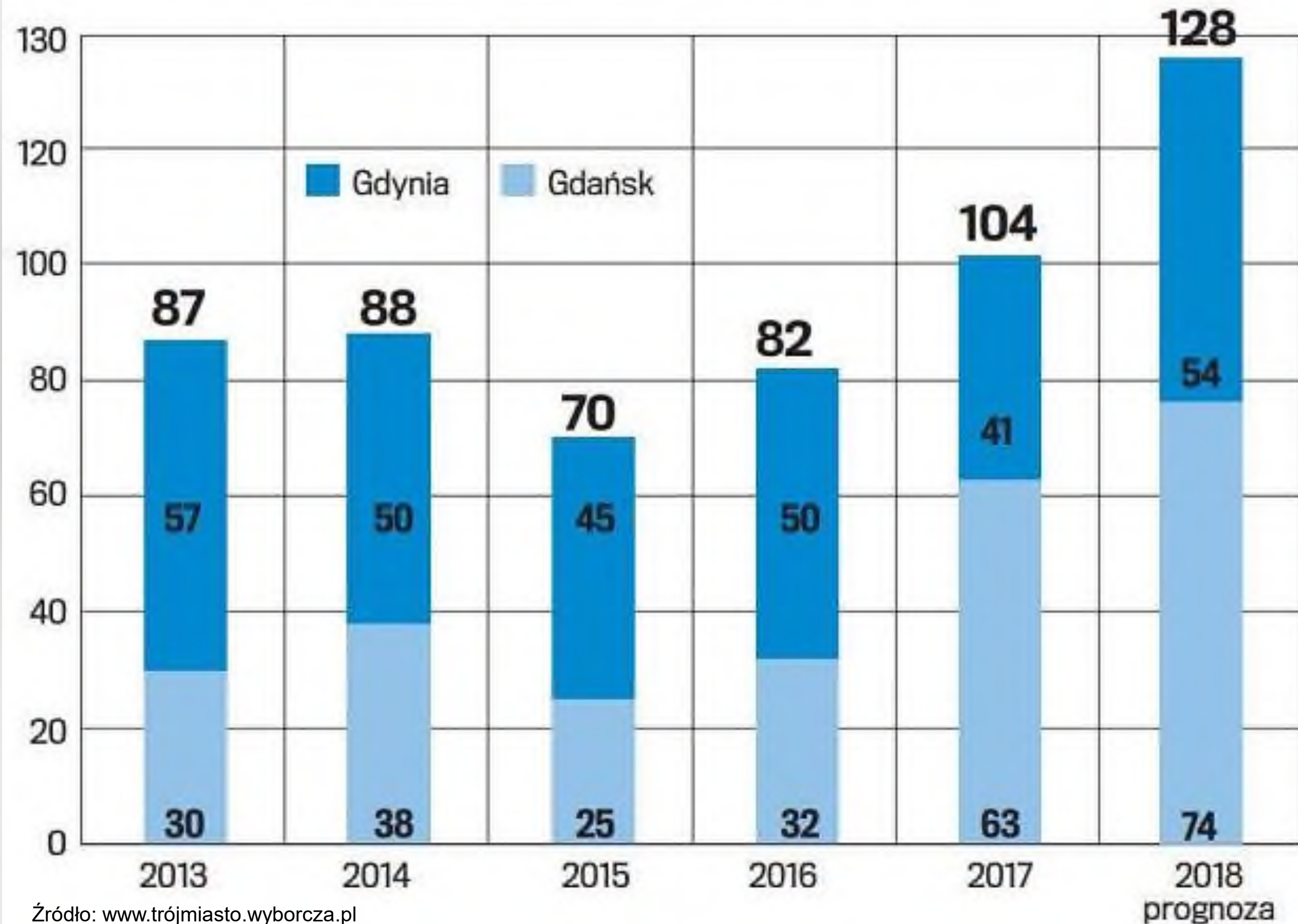
Ozean

Fahrtwind

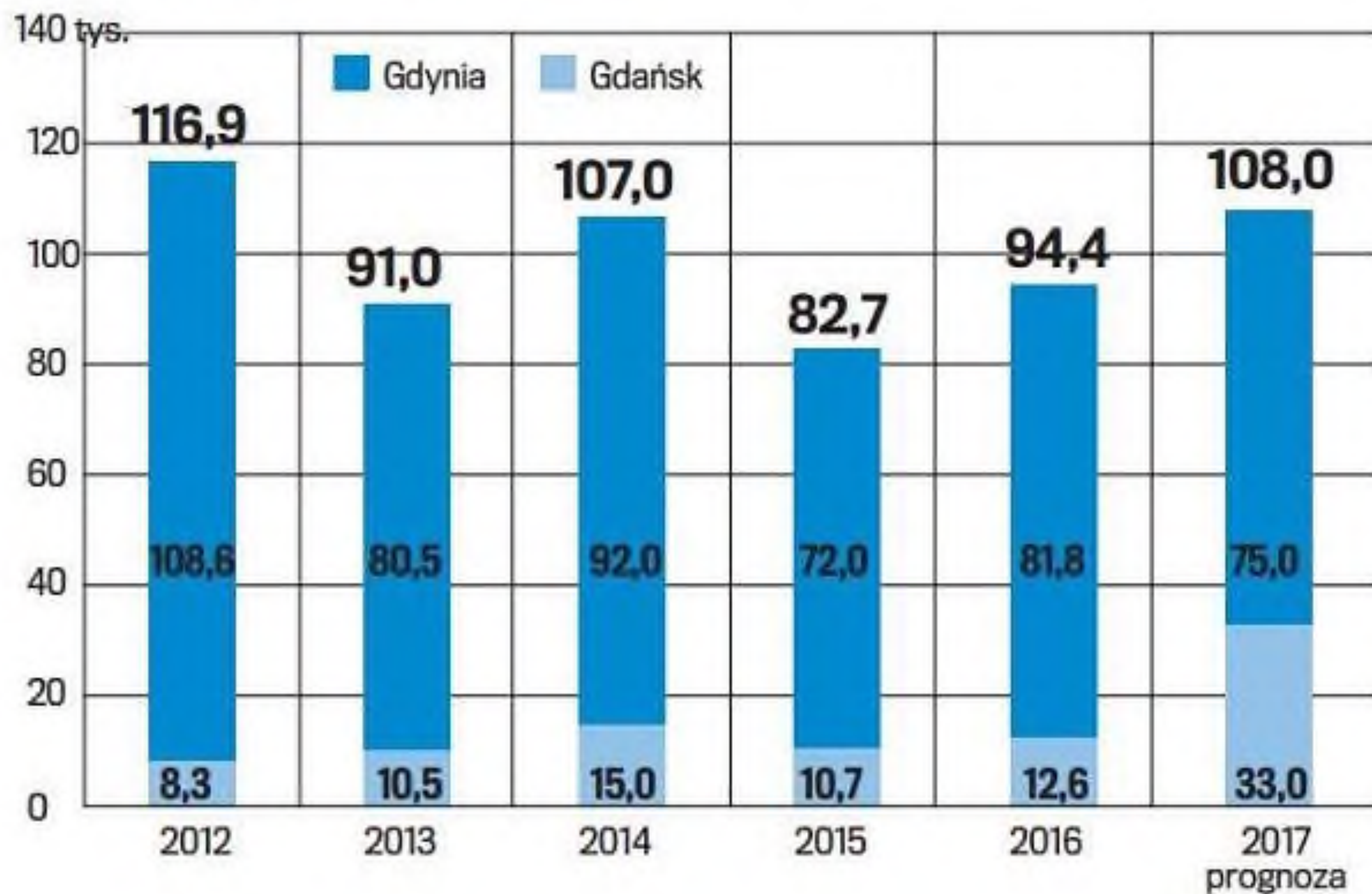
Mein Schiff

LICZBY ZAWINIĘĆ STATKÓW PASAZERSKICH

LICZBA PASAŻERÓW (W TYSIĄCACH)

Liczba pasażerów obsłużonych w latach 2007-2018

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
182975	188392	164630	164331	154651	150099	136378	137784	118354	117238	137346	148294

